

วิเคราะห์โอวาทปาฏิโมกข์ในคัมภีร์พระพุทธศาสนา Analysis of the Patimokkha in Buddhist Scriptures

พระวิสิฐศักดิ์ ฐานุตตโร (พลพล)

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

wisitsaknama@gmail.com

บทคัดย่อ

การวิเคราะห์โอวาทปาฏิโมกข์ในคัมภีร์พระพุทธศาสนา โดยมีวัตถุประสงค์ คือ 1) เพื่อศึกษาทัศนะเกี่ยวกับโอวาทปาฏิโมกข์ของนักวิชาการร่วมสมัย 2) เพื่อศึกษาโอวาทปาฏิโมกข์ที่ปรากฏในคัมภีร์ 3) เพื่อเสนอแนวทางประยุกต์ของโอวาทปาฏิโมกข์ในสังคมไทยปัจจุบัน
ผลการศึกษาพบว่า

โอวาทปาฏิโมกข์ สอนให้ทำความดี ละเว้นความชั่ว ทำจิตใจให้บริสุทธิ์ผ่องใส ซึ่งได้รับการยกย่องให้เป็นหัวใจของพระพุทธศาสนา จิตที่บริสุทธิ์ คือจิตที่ไม่มีกิเลสเครื่องเศร้าหมองเข้าครอบงำ เป็นจิตที่ไม่มีความโลภ ความโกรธ ความหลงเข้ามาเกาะเกี่ยว เป็นจิตที่มีสมาธิ มีความสงบสุขเป็นปกติสุข ไม่คิดร้าย ให้จิตมีความรู้สึกนึกคิดในสิ่งที่ดีงาม สามารถบ่งบอกพฤติกรรมในเชิงบวก ผีภพปฏิบัติจิตของตนเพื่อบำนิพพาน

แต่เมื่อพิจารณาหลักของโอวาทปาฏิโมกข์แล้ว สามารถเปรียบหลักของโอวาทปาฏิโมกข์ว่าเป็นการสอนเรื่อง “ความรัก” เพราะโอวาทปาฏิโมกข์ส่งเสริมให้มวลมนุษย์ตั้งมั่นในการทำความดี ละความชั่ว ไม่เบียดเบียนซึ่งกันและกัน นั่นก็คือ การที่พระองค์ทรงสอนให้ทุกคนมีความรักอันยิ่งใหญ่ เป็นรักที่ไม่เห็นแก่ตัว สอนให้รู้จักรักและเมตตาต่อเพื่อนโลก โดยมีสาวกทั้ง 1,251 รูปที่มาประชุมกันโดยมิได้นัดหมาย เป็นผู้นำพระธรรมคำสอนไปเผยแผ่ พุทธศาสนิกชนที่ตีความยึดถือหลักคำสอนที่ปรากฏในโอวาทปาฏิโมกข์นั้น เพื่อเป็นเหตุหนุนบูชาพระมหากษัตริย์คุณ พระปัญญาธิคุณ และพระบริสุทธิคุณ ที่พระพุทธองค์ได้ทรงประกาศหลักโอวาทปาฏิโมกข์ เพื่อแสดงเจตนาของพระพุทธศาสนา และเป็นแนวทางปฏิบัติสำหรับพุทธบริษัท 4 ผู้ขอถึง พระพุทธ พระธรรม พระสงฆ์ว่าเป็น สรรณะ

คำสำคัญ : คัมภีร์/พระพุทธศาสนา/วิเคราะห์

Abstract

Analysis of The Patimokkha in The Buddhist Scriptures Its objectives are: 1) to study the views on the Patimokkha of contemporary scholars; 2) to study the Patimokkha that appears in the scriptures; 3) to propose an applied approach of the Patimokkha in Thai society today.

From the study, it was found as follows: Buddha's teaching is good, ignoring evil and purifying the mind, which is considered to be the heart of Buddhism. The pure mind is unconscious, sad, greedy, greedy Meditation is peaceful, normal, happy, and doesn't want to make your heart feel good. Can encourage positive behavior, practice their own heart to nirvana.

But when considering the principle of the Patimokkha teachings The principle of the Patimokkha Ovada can be compared to the teaching of "Love" because the Ovada Patimokkha encourages all human beings to focus on doing good, avoiding evil and not oppressing each other. great love is unselfish love Teach them to love and be kind to the world. There were 1,251 disciples who gathered together without an appointment. A good Buddhist should adhere to the doctrine that appears in the Ovada Patimokkha. to pay homage to His Majesty wisdom and holy that the Lord Buddha preached the principle of the Patimokkha to show the point of view of Buddhism and is a practice guideline for the 4 Buddhist companies who ask for the Buddha, the Dharma, and the Sangha as refuges.

Keywords : Scriptures/Buddhist/Analysis

บทนำ

ดินแดนอินเดียโบราณ ในทางศาสนา มักจะเรียกกันว่า “ชมพูทวีป” ในทางภูมิศาสตร์มักเรียกว่า “เอเซียใต้” หรือ “อนุทวีปอินเดีย” ส่วนชาวอินเดียเอง เรียกดินแดนของเขาเองว่า “ภารตวรรษ” (Bharatavarsa) ซึ่งมีความหมายว่า ถิ่นที่อยู่ของชาวภารตะ ชมพูทวีปนั้นมีความหลากหลาย ในทางความเชื่อลัทธิศาสนาปรัชญา ด้าน การเมืองการปกครองมีรูปแบบเป็นระบอบวรรณะ 4 คือ

19-20 มีนาคม พ.ศ. 2565 ณ หอประชุมสมเด็จพระมหาธีรราชวิทยาลัย มหาวิทยาลัยสงฆ์ลำพูน มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

วรรณกะขัตติย์ วรรณะพราหมณ์ วรรณะแพศย์ และวรรณะศุทร ซึ่งเป็นปัจจัยที่ทำให้เกิดความเลื่อม
ล้ำทางสังคมสูงผู้ ที่ตั้งตนเป็นเจ้าลัทธิจึงมีบทบาทอย่างมากต่อศรัทธาความเชื่อของประชาชน เมื่อ
พระพุทธศาสนาเป็นทางเลือกใหม่สำหรับสังคมในสมัยนั้น แนวทางการสอนต่างจากลัทธิอื่นที่มีอยู่
ก่อนเป็นสิ่งที่ท้าทายอย่างมาก สมณทูตชุดแรกได้ออกประกาศพระศาสนา 61 รูปได้ผลเกินคาด มี
ผู้สนใจเข้ามาบวชศึกษาปฏิบัติจำนวนมาก เพราะคำสอนสามารถพิสูจน์ได้ มีผลเห็นได้จริง เน้นความ
เสมอภาพเสรีภาพ และภราดรภาพ บางคนละลัทธิความเชื่อเดิมที่เคยนับถือมาตั้งแต่บรรพบุรุษหันมา
นับถือพุทธศาสนา จึงมีผลกระทบให้สำนักต่าง ๆ มีคนนับถือน้อยลง แต่ละสำนักต้องมีการปรับปรุง
วิธีการเผยแผ่ตามแนวทางของตนเอง เพื่อให้คนสนใจมานับถือปฏิบัติให้มากขึ้นพระพุทธศาสนา
เช่นเดียวกัน

ภายหลังที่พระพุทธเจ้าตรัสรู้ ต่อมาได้เสด็จไปประดิษฐานพระพุทธศาสนา ณ เมืองราชคฤห์
แคว้นมคธ หลังจากทีทรงตรัสรู้ ได้ 9 เดือน ทรงแสดงพระธรรม เทศนาอันเป็นหลักการสำคัญของ
พระพุทธศาสนา เรียกว่า “โอวาทปาฏิโมกข์” (ที.ม. ไทย 11/91/51.) ทรงแสดงโอวาทปาฏิโมกข์
หลังจากที่พระพุทธเจ้าตรัสรู้แล้ว ได้เสด็จออกเทศนาสั่งสอนประชาชน โดยได้โปรดปัญจวัคคีย์เป็นครั้ง
แรกในวันเพ็ญเดือน 8 คือ วันอาสาฬหบูชา ในปีเดียวกับที่ตรัสรู้ จนถึงวันเพ็ญเดือน 3 ของปีถัดมา ซึ่ง
ห่างจากวันที่ตรัสรู้ 9 เดือน ได้มีพระอรหันต์สาวก จำนวน 1,251 รูป เดินทางมาเฝ้าพระพุทธเจ้า ณ
วัดเวฬุวัน กรุงราชคฤห์โดยมิได้นัดหมาย เรียกวันนี้ว่า วันจาตุรงคสันนิบาต คือ วันประชุมใหญ่ครั้งแรก
และเป็นครั้งแรกพิเศษเพราะเป็นวันที่ประกอบด้วยองค์ 4 คือ 1) พระภิกษุสงฆ์ จำนวน 1,251 รูปมา
ประชุมพร้อมกันโดยมิได้นัดหมาย 2) พระภิกษุสงฆ์เหล่านี้ ล้วนเป็นเอหิภิกขุอุปสัมปทา คือ
พระพุทธเจ้าทรงประทานอุปสมบทด้วยพระองค์เอง 3) พระภิกษุสงฆ์ทั้งหมดเป็นพระอรหันต์ผู้ได้อภิญญา 6 ได้แก่ แสดงฤทธิ์ได้ ระลึกชาติได้ตาทิพย์ หูทิพย์ กำหนดรู้ใจคนอื่นได้ และบรรลุอาสวักขย
ญาณ คือญาณหยั่งรู้ธรรมที่เป็นที่สิ้นแห่งอาสวะหรือกิเลสทั้งหลาย 4) วันนั้นเป็นวันขึ้น 15 ค่ำ เดือน
3 พระจันทร์เสวยมาฆฤกษ์ ซึ่งเป็นเวลาที่ดีที่สุดคือ เป็นเวลากลางคืน อากาศไม่ร้อน ท้องฟ้าแจ่มใส

หลักการสำคัญของโอวาทปาฏิโมกข์ หลักการสำคัญของโอวาทปาฏิโมกข์ประกอบด้วยคาถามีทั้งหมด 3 คาถากึ่งดังนี้

คาถาที่ 1

ชนดี ปรมิ ตโป ตีติกขา

นิพพานํ ปรมิ วทนติ พุทธา

น หิ ปพพิชิตो ปฐมาตี

สมโณ โหติ ปรี วิหฺรฺยฺยนโต (ที.ม. บาลี 11/91/56.)

ความว่าชนดี ความอดทนคือความอดกลั้นเป็นตะบอย่างยิ่งพระพุทธเจ้าทั้งหลายตรัสนิพพานว่าเป็นบรมธรรม หรือเป็นธรรมสูงสุดผู้ทำร้ายผู้ อื่นไม่ ชื่อว่าเป็นบรรพชิต ผู้เบียดเบียนสัตว์ อื่นไม่ ชื่อว่าเป็นสมณะ (ที.ม. ไทย 11/91/51.)

คาถาที่ 2

สพฺพปาปสฺส อภฺรณํ

กุสฺสสฺสอุปสมปทา

สจิตฺตปริโยทปนํ

เอตํ พุทฺธานสาสนํ (ที.ม. บาลี 11/91/57.)

ความว่าการไม่ทำความชั่วทั้งปวง หรือการไม่ทำบาปทั้งปวง การบำเพ็ญกุศล คือ ความดีให้ถึงพร้อม การทำจิตใจของตนให้ผ่องใสบริสุทธิ์นี้เป็นคำสอนของพระพุทธเจ้าทั้งหลาย (ที.ม. ไทย 11/91/51.)

คาถาที่ 3 เรียกว่า คาถากึ่ง

อนุปาวโท อนุปมาโต

ปาติโมกฺเข จ สํวโร

มตฺตญฺญตา จ ภตฺตสฺมิ

ปนตญฺจ สยนาสนํ

อริจิตฺเต จ อาโยโค

เอตํ พุทฺธาน สาสนํ (ที.ม. บาลี 11/91/57.)

ความว่า การไม่กล่าวร้าย 1 การไม่ทำร้าย1 ความสำรวมในพระปาฏิโมกข์ 1 ความเป็นผู้รู้จักประมาณในภัตตาหาร 1 ที่นั่งที่นอนอันสงัดหรือการนอนนั่งในที่สงัด 1 การประกอบความเพียรในอธิจิตหรือการฝึกฝนพัฒนาจิตของตน 1 นี่เป็นคำสอนของพระพุทธเจ้าทั้งหลาย (ที.ม. ไทย 11/91/51.)

หลักโอวาทปาฏิโมกข์ นั้นถือว่าเป็น หลักการที่พระพุทธองค์ได้ ทรงแสดงประกาศจุดยืน และแนวทางในการปฏิบัติตนของพระภิกษุและขอยึดถือปฏิบัติ สำหรับคฤหัสถ์ ไว้อย่างเด่นชัด (พระธรรมปิฎก.ปอ. ปยุตฺโต. 2539. น. 111 - 134.) ทั้งนี้เพื่อที่จะได้เป็นประโยชน์ ต่อการประกาศพระศาสนาและเป็นการสร้างความเข้าใจแก่ พุทธศาสนิกชนเกี่ยวกับจุดยืนของพระพุทธศาสนาที่มีความชัดเจนทั้งในแง่หลักการและวิธีการที่จะดำรงความเป็นศาสนาพุทธไว้ในสังคมอินเดียซึ่งหลักการดังกล่าว ที่ปรากฏ ใน 3 คาถากึ่งนั้นมีดังต่อไปนี้

ในคาถาที่ 1 พระพุทธเจ้าได้ แสดงจุดยืนของพระพุทธศาสนาเกี่ยวกับการปฏิบัติ ทั้งในรูปแบบ และทฤษฎีว่าการบำเพ็ญตบะนั้น ต้องบำเพ็ญเพียรทางจิต ไม่ใช้การบำเพ็ญด้วยการทรมานร่างกายอัน เป็นส่วนทำให้ตนเองและผู้อื่นเดือดร้อน และประการต่อมา ทรงแสดงจุดยืนเกี่ยวกับจุดหมายสูงสุด ทางศาสนา ก็คือ นิพพาน โดยชี้ให้เห็นว่า นิพพาน คือ เป้าหมายสูงสุด ของศาสนา นอกจากนั้น ได้ อธิบายถึงรูปแบบพฤติกรรมของนักบวชในทางพระพุทธศาสนาว่าต้องเป็นผู้ที่ไม่ทำร้ายไม่เบียดเบียน ผู้อื่น

คาถาที่ 2 ทรงแสดงกรอบในการปฏิบัติในทางพระพุทธศาสนาว่า การสร้างที่ดี นั้นต้อง ปฏิบัติเป็นไปใน 3 แนวทาง คือ 1) ไม่ทำบาปทุกอย่าง 2) ทำกุศลให้ถึงพร้อม และ 3) ชำระจิตให้ผ่องใส ซึ่งถือว่าเป็นกรอบในเรื่องหลักการทางพระพุทธศาสนา โดยชาวพุทธต้องดำเนินตามหลักการ ปฏิบัติทั้ง 3 ประการนี้จึงถือว่าเป็นชาวพุทธที่แท้จริง

คาถาที่ 3 กับกึ่งคาถา ทรงอธิบายถึงรูปแบบการปฏิบัติของนักบวชในทางพระพุทธศาสนา ซึ่ง ทำหน้าที่ในการเผยแผ่พระพุทธศาสนาต้องปฏิบัติตามหลักการ ดังนี้

- 1) การไปเผยแผ่ศาสนาจะต้องไม่เข้าไปว่าร้ายทำร้ายคนอื่นหรือศาสนาอื่น
- 2) ต้องสำรวมในพระปาฏิโมกข์ ทั้งในส่วนของพระธรรมและพระวินัยและผู้ไปเผยแผ่ พระพุทธศาสนาก็จะต้อง (1) รู้จักประมาณในการบริโภค (2) นุ่งนอนในที่อันสงัดเจียมไม่พลุกพล่าน คลุกคลีและ (3) บำเพ็ญเพียรทางจิตอย่างเคร่งครัด

หลักการที่ปรากฏในคาถา 3 กับกึ่งคาถานี้ถือได้ว่าเป็นจุดยืนอันเป็นหลักการสำคัญของ พระพุทธศาสนาที่พระพุทธเจ้าทุกพระองค์ ทรงประกาศก่อนการที่จะยังความมั่นคงของพระศาสนาให้ เกิดขึ้นและพบว่าโอวาทปาฏิโมกข์ นั้นถือเป็นภาพลักษณ์ของ 1) หลักคำสอนของพระพุทธศาสนา 2) ลักษณะของพุทธศาสนิกชน 3) แนวทางปฏิบัติด้วยการสร้างที่ดีซึ่งมีอยู่ 3 ประการและ 4) วัตร ปฏิบัติของนักเผยแผ่ หรือผู้สืบทอดพระพุทธศาสนา

จากการกล่าวมาทั้งหมดพบว่า คำสอนเรื่องโอวาทปาฏิโมกข์ นั้นเป็นคำสอนที่ พระพุทธองค์ทรง ประกาศเพื่อแสดงจุดยืนของพระพุทธศาสนาทั้งในรูปของอุดมการณ์ หลักการ วิธีการแนวทางปฏิบัติ สำหรับผู้ที่ทำหน้าที่ในการเป็นนักเผยแผ่ หรือพุทธศาสนิกชน ควรทำการศึกษาวิเคราะห์ เพื่อให้เกิด ความรู้ ความเข้าใจอย่างลึกซึ้งแท้จริงในฐานะที่พระพุทธศาสนา เป็นศาสนาประจำชาติ และคนไทย กว่า 94 % เป็นชาวพุทธ แต่ปรากฏว่าชาวพุทธเองไม่ได้มีความเข้าใจในเรื่องของการประกาศจุดยืน ในทางพระพุทธศาสนาทั้งนี้สืบมาจากการที่คนไทย หรือ สังคมไทยได้ให้ความสำคัญกับคำสอน

มากกว่าการพิจารณาในเรื่องของแก่นของพระพุทธศาสนา ดังนั้นผู้วิจัยเห็นว่าสมควรวิเคราะห์ ถึง
แนวคิดและหลักการเกี่ยวกับโอวาทปาฏิโมกข์ โดยการศึกษาวิเคราะห์โอวาทปาฏิโมกข์ที่ปรากฏใน
คัมภีร์ ศึกษาทัศนะเกี่ยวกับโอวาทปาฏิโมกข์ของนักวิชาการร่วมสมัย เพื่อเสนอแนวทางประยุกต์ของ
โอวาทปาฏิโมกข์ในสังคมไทยได้ อย่างชัดเจนและจกเป็นประโยชน์แก่การศึกษาพระพุทธศาสนาสืบไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

- 1 เพื่อศึกษาทัศนะเกี่ยวกับโอวาทปาฏิโมกข์ของนักวิชาการร่วมสมัย
- 2 เพื่อศึกษาโอวาทปาฏิโมกข์ที่ปรากฏในคัมภีร์
- 3 เพื่อเสนอแนวทางประยุกต์ของโอวาทปาฏิโมกข์ในสังคมไทยปัจจุบัน

วิธีดำเนินการวิจัย

การศึกษาวิจัยครั้งนี้ เป็นการวิจัยเชิงเอกสาร (Documentary Research) ผู้วิจัยมีเป้าหมาย
หลักในการที่จะศึกษาวิเคราะห์โอวาทปาฏิโมกข์ในคัมภีร์พระพุทธศาสนา โดยผู้วิจัยได้กำหนด
วัตถุประสงค์การวิจัยไว้ดังนี้ คือ เพื่อศึกษาทัศนะเกี่ยวกับโอวาทปาฏิโมกข์ของนักวิชาการร่วมสมัย
เพื่อศึกษาโอวาทปาฏิโมกข์ที่ปรากฏในคัมภีร์ และเพื่อเสนอแนวทางประยุกต์ของโอวาทปาฏิโมกข์ใน
สังคมไทยปัจจุบัน ซึ่งมีลำดับขั้นตอนในการวิจัย ดังนี้

- 1 ศึกษารวบรวมข้อมูลจากเอกสารชั้นปฐมภูมิ (Primary Research) คือ พระไตรปิฎกภาษา
บาลีฉบับสยามรัฐ พระไตรปิฎกภาษาไทยฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัยพุทธศักราช 2539
อรรถกถา

- 2 ศึกษาข้อมูลจากเอกสารชั้นทุติยภูมิ (Secondary Research) คือ สื่อบันทึกหรือนิพนธ์ตำรา
วิชาการและรายงานการวิจัยต่าง ๆ ที่มีความสอดคล้องกับงานวิจัยนี้

- 3 วิเคราะห์ข้อมูลทั้งหมดตามกรอบของวัตถุประสงค์และวิเคราะห์โอวาทปาฏิโมกข์ในคัมภีร์
พระพุทธศาสนา

- 4 การวิเคราะห์ข้อมูล วิเคราะห์ข้อมูลเชิงพรรณนา (Descriptive Analysis) จากเอกสารปฐม
ภูมิและทุติยภูมิเพื่อตอบเจตน์ตามวัตถุประสงค์ข้อ 1 และ ข้อ 2 ที่ครอบคลุมมาตรฐานเรียนรู้ของ
หลักสูตรมหาวิทยาลัยสงฆ์ 5 ด้าน คือ คุณธรรมจริยธรรม ความรู้ ทักษะทางปัญญา และทักษะเชิง
ตัวเลข การใช้เทคโนโลยีสารสนเทศ

5 เสนอรายงานวิจัยและเผยแพร่วิจัย โดยเสนอบทความวิจัยทางวารสารที่ได้รับการรับรองขึ้น
ฐาน TCI 1 หรือ 2 หรือนำเสนอรายงานประชุมสัมมนาระดับชาติหรือนานาชาติที่การตรวจสอบโดย
ผู้ทรงคุณวุฒิ (Proceeding) ตามระเบียบการเผยแพร่วิจัยนี้

ผลการวิจัย

จากการศึกษาทัศนะเกี่ยวกับโอวาทปาฏิโมกข์ของนักวิชาการร่วมสมัย ผู้วิจัยได้วิเคราะห์
ทัศนะของนักวิชาการแต่ละท่าน สรุปวิเคราะห์ได้ว่า โอวาทปาฏิโมกข์เป็นคำสอนที่เป็นหัวใจ
พระพุทธศาสนาที่สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าทรงประกาศเป็นครั้งแรกในวันเพ็ญเดือน 3 เมื่อกว่า
2511 กว่าปีที่ผ่านมา พุทธจริยานี้บังเกิดประโยชน์ยิ่งใหญ่ ผู้เกิดมาในภายหลังให้ได้รับพระพุทธศาสนา
นำมาปฏิบัติจนได้ผลเป็นความหลุดพ้นทุกข์ ตามภูมิปัญญาของตน สมเด็จพระบพิตรผู้ทรงคุณอัน
ประเสริฐ ทรงพระอนุสรณ์ถึงวันสำคัญของวันมาฆบูชา “การปฏิบัติบูชาให้เข้าถึงความ “ว่าง” ที่
เรียกว่า “สูญญตา” มองประเด็นใจความสำคัญพระคาถาโอวาทปาฏิโมกข์ คือ การไม่ทำชั่ว การทำ
ความดีให้ถึงพร้อม และการทำจิตให้ขาวรอบ นี่เป็นคำสอนของพระพุทธเจ้าทั้งหลาย ไม่ให้ยึดมั่นถือ
มั่น ได้อะไรมาแล้วอย่าหลง ให้ปล่อยวาง ทำความดีแล้วอย่าติดดี อย่าบ้าดี อย่าหลงดี ไม่ควรดึงเอา
พระนิพพานมาเพียงแค่นี้ เพราะพระนิพพานนั้นเหนือดีขึ้นไปอีก คือ การเข้าถึงความว่าง เมื่อจิตว่างก็
จะมีสภาพเหนือบุญเหนือบาป มีสภาพขาวรอบ คือ พระนิพพาน ตัวพุทธศาสนาแท้จริงเรียกว่า พรหม
จริยธรรม ประพฤติกาย วาจา ใจ ให้บริสุทธิ์ เข้าวัด รักษาศีล ฟังธรรม ประพฤติพรหมจรรย์ เพื่อ
พัฒนาสติปัญญา คนจะดี จะช่วยอยู่ที่พฤติกรรมของเรา สุข ทุกข์ นรก สวรรค์ หรือพระนิพพานอยู่ที่ใจ
ใจจะต้องควบคุมด้วยศีลให้อยู่ในสภาพปกติ เอาศีลมาบังคับควบคุมให้รู้จักยังคิดยังทำ เป็นการเคารพ
กติกาสัญญา คนมีใจเป็นธรรมต้องเคารพกติกาข้อสัญญาที่ตั้งใจ ให้ละอายต่อการกระทำชั่วทำบาป
แสวงหาสถานที่สงบพิจารณาตนเอง และหมั่นยกจิตใจสูงขึ้นและประณีตขึ้น ความมองโอวาทปาฏิโมกข์
อย่างเป็นองค์รวม และแยกแยะให้เห็นอย่างสมเหตุผล มองการปฏิบัติในแต่ละยุคแต่ละกาลอย่าง
เข้าใจ สามารถประยุกต์ใช้ในทุกระดับ สร้างความสามัคคีให้เกิดขึ้นในพุทธศาสนิกชน ปฏิบัติตามหลัก
พระธรรมคำสอนของพระรัตนตรัย โดยยึดหลักไตรสิกขา คือ ศีล สมาธิ ปัญญา และความสงบในระดับ
ต่างๆ จากการปฏิบัติไตรสิกขาตามพุทธวิธี มุ่งให้เห็นความสำคัญของจิตใจ ชี้แจงเหตุแห่งความทุกข์
ความสุข และหลักธรรมสำหรับดำเนินชีวิต ให้เว้นทุจริต ประพฤติสุจริต ให้รู้จักพอด้วยการลดความ
โลภ ความโกรธ ความลุ่มหลงในจิตใจ เพื่อค้นหาความสงบเยือกเย็นในตน ให้ได้รับความสุขจากการ

ปล่อยวาง ทรงแสดงหัวใจพระพุทธศาสนาให้ปรากฏแก่โลกเป็นครั้งแรก พร้อมทั้งทรงวางหลักพระพุทธศาสนาเพื่อให้สาวกไปประกาศสั่งสอน ซึ่งหลักที่เป็นยอดและจุดหมายสูงสุดคือ ชันติ ความอดทน เป็นตบะอย่างยิ่ง และนิพพาน พระพุทธศาสนาสอนเรื่องขันติความอดทน เราต้องอยู่ร่วมกันด้วยขันติธรรมเพื่อสันติภาพ มองด้านสันติภาพโลกจักเกิดขึ้นได้ด้วยการใช้หลักโอวาทปาฏิโมกข์ กลุ่มเกลารจิตใจของคนทั้งโลกเพื่อสันติภาพ พระนิพพานอันเป็นเป้าหมายสูงสุดของพระพุทธศาสนามีไตรสิกขา คือ ศีล สมาธิ ปัญญา เป็นหลักธรรมซึ่งนำไปสู่พระนิพพาน หลักคำสอนโอวาทปาฏิโมกข์ เน้นประเด็นหลักขันติธรรม มาเป็นหลักในการดำรงชีวิตประจำวัน แก้ปัญหาที่เกิดขึ้นในสังคมที่ตกอยู่ในยุคเสื่อมด้านจิตใจ แต่กำลังเจริญด้านวัตถุ ลดความรุนแรงในทุกระดับสังคม สร้างความสงบสุขทุกภาคส่วนในการปกครองประเทศด้วยความอดทน อดกลั้น ในการแก้ไขปัญหที่กำลังประสบอยู่ไม่ว่าจะเป็นภัยธรรมชาติหรือภัยจากมนุษย์ด้วยกันเอง ชูประเด็นเรื่อง “ตติยชาขันติ” นำมาส่งเสริมสันติภาพในสังคมโลกที่กำลังเจริญด้วยวัตถุภายนอก และมีความแตกต่างกันในด้านความคิดความเป็นอยู่ที่มีความหลากหลาย นำขันติธรรมที่พระพุทธเจ้าทั้งหลายได้ประทานให้ไว้ในพระโอวาทปาฏิโมกข์ให้ก่อเกิดสันติสุขในหมู่มนุษย์

สรุปวิเคราะห์โอวาทปาฏิโมกข์ที่ปรากฏในคัมภีร์

ศึกษาวิเคราะห์โอวาทปาฏิโมกข์ที่ปรากฏในคัมภีร์ โอวาทปาฏิโมกข์ของพระพุทธเจ้า เป็นพระโอวาทที่ทรงประทานให้แก่พระสาวกซึ่งล้วนแล้วได้สำเร็จเป็นพระอรหันต์ การประกาศจุดยืนแสดงลักษณะของพระพุทธศาสนา บนดินแดนแคว้นมคธที่เป็นศูนย์รวมจุดกำเนิดลัทธิศาสนา พระสัมมาสัมพุทธเจ้าได้ทรงปฏิรูปความเชื่อและศรัทธาคำสอน โอวาทปาฏิโมกข์ ถือว่าเป็นธรรมนูญปกครองคณะสงฆ์เชษฐธรรมาธิปไตยเพราะยังไม่มีการบัญญัติพระวินัย ทั้งนี้เพื่อเป็นประโยชน์ต่อการประกาศพระศาสนาและเป็นการสร้างความเข้าใจแก่พุทธศาสนิกชนเกี่ยวกับจุดยืนของพระพุทธศาสนาที่มีความชัดเจนทั้งในแง่อุดมการณ์ หลักการ และวิธีการ ที่จะดำรงความเป็นศาสนาพุทธไว้ในสังคมอินเดีย

โอวาทปาฏิโมกข์นั้นแบ่งเป็น 3 ส่วน คือ อุดมการณ์ 4 หลักการ 3 และวิธีการ 6

รายงานสืบจากการประชุมวิชาการระดับชาติ ครั้งที่ 8 และระดับนานาชาติ ครั้งที่ 1 เรื่อง “พระพุทธศาสนา กับ แนวโน้มโลกยุคใหม่ : วิถีครู
 บัณฑิตศรีวิชัยสู่อารยธรรมร่วมสมัย” “Buddhism and New Global Trends : The Footprint of Khrua Sriwichai Towards
 Contemporary Civilization”

อุดมการณ์ 4	หลักการ 3	วิธีการ 6
1. อุดหนุนคดกลั่น ไม่ ทำบาปทั้งทางกาย วาจา ใจ 2. ไม่เบียดเบียน ละ เว้นจากการทำร้าย รบกวนผู้อื่น 3. ปฏิบัติตนให้สงบทั้ง ทางกาย ทางวาจา และทางใจ 4. นิพพาน คือการดับ ทุกข์ ซึ่งเป็นเป้าหมาย สูง สุด ไ พ ระ พุ ท ธ ศาสนาเกิดขึ้นได้จาก การดำเนินชีวิตตาม มรรคมีองค์ 8	1. การไม่ทำบาปทั้งปวง ได้แก่ การงดเว้นจาก อกุศลกรรมบถ 11 ทางแห่งความชั่วมีสิบ ประการ คือ 1) ทางกาย ได้แก่ การฆ่าสัตว์ การลักทรัพย์ การประพฤติดินกาม 2) ทาง วาจา ได้แก่ การพูดเท็จ การพูดส่อเสียด การ พูดคำหยาบการพูดเพ้อเจ้อ 3) ทางใจ ได้แก่ การอยากได้สมบัติของผู้อื่น การผูกพยาบาท และความเห็นผิดจากทำนองคลองธรรม 2. การทำกุศลให้ถึงพร้อม ได้แก่ การประกอบ ในกุศลกรรมบถ 11 เป็นแบบของการทำความ ดีมี 11 อย่าง 3. การทำจิตให้ผ่องใส คือ ทำ จิตให้บริสุทธิ์ ปราศจากนิวรณ์ซึ่งเป็นเครื่อง ขัดขวางจิตไม่ให้เข้าถึงความสงบ มี 5 ประการ 3 ได้แก่ 1) ความพอใจในกาม (กามฉันทะ) 2) ความอาฆาตพยาบาท (พยาบาท) 3) ความหด หู่ท้อแท้ ง่วงเหงาหาวนอน (ถีนะมิทธะ) 4) ความฟุ้งซ่าน รำคาญ (อุทธัจจะกุกกุจจะ) และ 5) ความลึกลับสงสัย (วิจิจจนา)	1. ไม่กล่าวให้ร้ายหรือ กล่าวโจมตีใคร 2. ไม่ทำร้ายไม่เบียดเบียน ผู้อื่น 3. เคารพในระเบียบวินัย กฎ กติ กา กฎ หมาย รวมทั้งขนบธรรมเนียม ประเพณีอันดีของสังคม 4. รู้จักประมาณ รู้จัก ความพอดีในการบริโภค อาหารหรือการใช้สอยสิ่ง ต่าง ๆ 5. อยู่ในสถานที่ที่สงัด มี สิ่งแวดล้อมที่เหมาะสม เป็นปฏิรูปประเทศ 6. ฝึกหัดชำระจิตให้สงบ มีสุขภาพคุณภาพ และ ประสิทธิภาพที่ดี

แนวทางประยุกต์ของโอวาทปาฏิโมกข์ในสังคมไทยปัจจุบัน

แนวทางประยุกต์ของโอวาทปาฏิโมกข์ในสังคมไทยปัจจุบัน ซึ่งผู้วิจัยจะได้ศึกษาหลักการอัน
 เป็นหัวใจสำคัญของพระพุทธศาสนา เป็นการสอนหลักในการดำเนินชีวิตที่ถูกต้องแก่พุทธศาสนิกชน
 เพื่อเข้าถึงจุดหมายของพระพุทธศาสนา ได้แก่หลักการ 3 คือ 1. การไม่ทำบาปทั้งปวง (ศีล) 2. การ
 ทำกุศลให้ถึงพร้อม (ทาน) 3. การทำจิตใจให้บริสุทธิ์ (ภาวนา,ปัญญา)
 1) การไม่ทำบาปทั้งปวง (ศีล)

ในทางพระพุทธศาสนาในส่วนที่เกี่ยวกับความประพฤติดังงาม และการหาเลี้ยงชีพในทาง
สุจริต ได้แก่ศีล 5 โดยเฉพาะอย่างยิ่งมุ่งเน้นที่เป็นประโยชน์เกื้อกูลแก่สังคมในการอยู่ร่วมกันอย่างสงบ
สุข ศีล 5 ประการนี้ เรียกว่า หลักมนุษยธรรมแปลว่า ธรรมสำหรับมนุษย์ ธรรมทำให้คนเป็นมนุษย์
อย่างสมบูรณ์ คือ การไม่ฆ่าสัตว์ การไม่ลักทรัพย์ การไม่ประพฤติดมในกาม การไม่พูดเท็จ การไม่ดื่ม
สุราเมรัย เพื่อความประพฤติให้ถึงความเป็นปกติ ทางกาย วาจา คือ มีความสำรวมระวัง อาศัยเจตนา
เป็นเครื่องจเว้นจากความชั่ว หรือทุจริตทางกายกรรม วจีกรรม ศีล 5 ทั้งหมดนี้เป็นลักษณะที่ตั้งแห่ง
กุศลธรรมทั้งหลายให้พ้นจากทุจริต เพื่อให้มีสติปัญญารอบคอบสามารถควบคุมจิตใจของตนเองไม่ตก
ในทางที่ชั่วร้าย ทำให้เกิดคุณงามความดี มีเมตตา กรุณา ประกอบอาชีพด้วยความซื่อสัตย์สุจริตธรรม
มีความจริงใจต่อกันและกัน มีความสามัคคี และมีความมั่นคงในการดำเนินชีวิตรักในเพื่อนมนุษย์ และ
สรรพสัตว์ที่เกิดมาร่วมโลกไม่สร้างความเดือดร้อนให้กับตนเองและผู้อื่น และอยู่ร่วมกันในสังคมได้
อย่างมีความสุข นอกจากนี้ความเชื่อเรื่อง บาป-บุญ ในศาสนาพุทธ ไม่มีการล้างบาป เชื่อว่าบาปล้าง
ไม่ได้ แต่อาจผ่อนหนักให้เป็นเบาได้ “บุญ” คือ การทำในสิ่งที่ดี ทำแล้วได้รับผลบุญ จิตใจเป็นสุข ผ่อน
คลายอบอุ่นใจ อิ่มเอิบในบุญนั้น “บาป” คือ สิ่งที่ตรงข้ามกับบุญ คือการทำในสิ่งที่ไม่ดี ทำผิดทำชั่ว
เมื่อทำแล้วก็จะไม่เป็นสุข ทุกข์ใจ หดหู่ วิตก เศร้าหมอง หวาดกลัว

วิถีชีวิตหรือทางดำเนินชีวิตของมนุษย์ในแต่ละสังคมย่อมมีวิถีชีวิตที่แตกต่างกันไปตามกลุ่ม
ของคนในแต่ละสังคม ความประพฤติก็นับเป็นเครื่องวัดความเจริญก้าวหน้าของสังคมนั้น ๆ ได้เป็นอย่างดี
ศีลในพระพุทธศาสนา เป็นหลักการประพฤติปฏิบัติเพื่อทำกายวาจาให้เรียบร้อยอบรมจิตใจให้เกิด
ความเยือกเย็นอันวยชีวิตให้ปลอดโปร่งเกิดความเกษม เป็นสิ่งที่เอื้ออำนวยแก่หน้าที่การงานทั้งหลาย
ศีลจึงเป็นค่านิยมพื้นฐานทางสังคมเป็นเครื่องป้องกันความประพฤติที่ทุจริตทางกายและทางวาจา

ศีล 5 จึงเป็นหลักธรรมสำคัญสำหรับมนุษย์ทุกคนทั้งนี้ก็เพื่อความสงบสุขสำหรับปัจเจกชน
และสังคมโดยรวม อันเป็นรากฐานแห่งความสงบสุขร่มเย็นขึ้นในชาติบ้านเมืองและก่อให้เกิด
สันติภาพที่ถาวรขึ้นในโลก ปัญหาต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นในปัจจุบันล้วนแต่เกิดขึ้นเพราะการละเมิด ศีล 5
แทบทั้งสิ้น ไม่ว่าจะเป็นปัญหาที่เกิดขึ้นโดยอ้อมหรือโดยตรงต่อสถาบันครอบครัว การประพฤติปฏิบัติ
ตาม ศีล 5 เพื่อยุติเวรภัยที่มีอยู่ในสังคม นอกจากจะไม่ทำให้ตนและคนรอบข้างได้รับความเดือดร้อน
แล้ว คนที่มีศีลยังมีส่วนช่วยตนเองและสังคมให้อยู่อย่างสงบสุขด้วย ศีลเป็นเครื่องประดับที่ล้ำค่า
สามารถประดับได้กับคนทุกเพศทุกวัย ดังนั้น หากบุคคลในสังคมมีศีล 5 พร้อมหน้ากันแล้ว สังคมหรือ
โลกก็จะสงบสุขมีสันติภาพ ไม่มีสงคราม ไม่มีการฆ่าล้างผลาญกัน ไม่มีการขโมย ไม่มีการแย่งชิงกันไม่

คดโกงกันไม่มีการประพตติผิดทางกามที่ก่อให้เกิดความสับสนวุ่นวายทำให้เกิดความแตกแยกขึ้นในสังคม ไม่มีการโกหกหลอกลวงใส่ความกัน ไม่มีการเสพของมีนเมาให้โทษต่าง ๆ อันเป็นบ่อเกิดแห่งความประมาทและความหายนะต่าง ๆ บุคคลในทุก ๆ สังคมก็จะอยู่ร่วมกันอย่างปรกติสุข โลกก็จะร่มเย็น บุคคลในสังคมต่าง ๆ ก็จะมีความสุขเพิ่มขึ้น

2) การทำกุศลให้ถึงพร้อม (ทาน)

การให้ทาน คือ การให้การเสียสละ การแบ่งปันโดยมิได้หวังผลตอบแทนซึ่งสามารถให้ได้ทั้งวัตถุ สิ่งของ เงินทอง ซึ่งเป็นของนอกกายแล้ว นอกจากนี้ยังมีตัวอย่างในสังคมไทยที่มีการให้ทานด้วยการบริจาคโลหิต ซึ่งจัดเป็นการให้ทานประเภทอามิสทาน ที่อยู่ภายในร่างกายคนอีกด้วย และยังรวมถึงการให้ธรรมทาน และอภัยทาน ที่นอกเหนือจากการทำบุญให้ทานประเภทอื่น ๆ ดังนั้น การให้ทานควรทำความคุ้นเคยกับศีล และภาวนาตามหลักของบุญกิริยาวัตถุ เพราะทานเป็นองค์ประกอบแรกของศีลและภาวนา การให้ด้วยความมีเมตตาอยู่เสมอ และที่สำคัญ คือ การควบคุมความโกรธของตัวเองให้ได้ เพียงเท่านี้ชีวิตของเราก็จะได้ชื่อว่าเป็นผู้ให้อภัยทานแล้ว หรือการให้ทานในเรื่องทำบุญกุศลต่าง ๆ เช่น การให้ทาน การทอดกฐิน ทอดผ้าป่า การให้ทานได้กลายเป็นขนบธรรมเนียมประเพณีของสังคมไทยตั้งแต่อดีต จนถึงปัจจุบัน การถวายทานที่สังคมมักจะเข้าใจ ก็คือ การให้แบบเจาะจงแก่พระภิกษุรูปใดรูปหนึ่ง และสังฆทาน ให้โดยไม่มุ่งหวังเจาะจง เฉพาะแก่พระภิกษุรูปใดรูปหนึ่ง ในคัมภีร์กล่าวว่า การให้ทานที่ไม่เจาะจง จะมีผลานิสงส์มากกว่าขึ้นอยู่กับเจตนาของผู้ให้ทานเป็นสำคัญและทำให้เกิดประโยชน์กับสังคมนั้น ก็ต้องมีคนดีช่วยกันพัฒนาประเทศ ตั้งแต่ในระดับครอบครัว ระดับสังคม ระดับประเทศและระดับนานาชาติ

ดังนั้น รูปแบบการให้ทานที่เกื้อกูลต่อการบรรลุดุธรรมในสังคมไทยปัจจุบัน ควรมีรูปแบบในลักษณะการให้ทานที่ประกอบพร้อมทั้งกายวาจาใจในการมุ่งมั่นที่จะละความตระหนี่ ความโลภ ความเห็นแก่ตัว และละความเห็นผิดในความเป็นตัวตนให้ได้ แม้เพียงขณะหนึ่ง ๆ การให้ทานนั้นเป็นวิธีที่ดีที่สุดสำหรับช่วยส่งเสริมความร่วมมือกันทางสังคม เป็นการเชื่อมต่อช่องว่างทางสังคม และทางเศรษฐกิจ สร้างความรักใคร่ในหมู่คณะให้เกิดความสามัคคี

3) การทำจิตใจให้บริสุทธิ์เป็นอิสระจากกิเลสทั้งปวง (ภาวนา,ปัญญา)

วิปัสสนากรรมฐาน เป็นวิธีการฝึกอบรมจิตเจริญปัญญาให้เกิดความรู้แจ้งขึ้น ให้เจริญขึ้น “ปัญญา” ที่ทำให้จิต เกิดความรู้แจ้งเห็นจริง เมื่อรู้แจ้งเห็นจริง จิตใจก็ผ่องใสบริสุทธิ์ ปลอดจาก โลภะ โทสะ โมหะ ทั้งปวง

วิธีการฝึกอบรมจิตเจริญปัญญานั้นมีจุดมุ่งหมายเพื่อประโยชน์สุขทั้งต่อตนเอง ต่อผู้อื่น และต่อโลกที่เราอยู่อาศัยโดยมีลักษณะของการพึ่งพาซึ่งกันและกัน การฝึกฝนจะทำให้มนุษย์เห็นแก่ตัวน้อยลงเห็นคุณค่าและประโยชน์ของผู้อื่นมากขึ้น ผู้ฝึกตนจะมีความระวังในเรื่องศีลไม่คิดเบียดเบียนผู้อื่นและจะเบียดเบียนโลกน้อยลง ทำให้สภาพสังคมน้อยลงมีความปลอดภัย บุคคลมีคุณภาพชีวิตที่ดีไม่ตกเป็นทาสของวัตถุ มีความเมตตา กรุณา เอื้อเฟื้อซึ่งกันและกัน ขณะเดียวกันหากบุคคลนั้นพากเพียรในการฝึกฝนตนเองไปอย่างไม่หยุดหย่อนก็สามารถพัฒนาปัญญาไปจนเห็นแจ้งต่อความจริงสูงสุดในทุกสรรพสิ่งซึ่งเป้าหมายก็คือมรรคผลนิพพานนั่นเอง

การทำจิตใจให้บริสุทธิ์นั้นมีหลายระดับขั้น ขั้นแรก คือ การฝึกใจให้บรรเทาเบาบางจากสิ่งอันเป็นกิเลสต่างๆ เช่น ความโลภอยากได้ของที่ไม่ใช่ของตน ความโกรธ เป็นต้น เมื่อทำได้แล้วก็พยายามทำในสิ่งที่ละเอียดยิ่งขึ้น กล่าวคือ พยายามทำจิตใจให้แจ่มใส ไม่มีอารมณ์ขุ่นมัว หรือเกิดกังวล การจะทำเช่นนี้ได้ก็ด้วยการบำเพ็ญกุศล รักษาศีล และแผ่เมตตา ต่อไปก็เป็นขั้นสูง คือ การทำใจให้สะอาดบริสุทธิ์ด้วยการปฏิบัติธรรมคือการเจริญภาวนา อันเป็นการฝึกอบรมจิตใจให้เกิดความสงบ ซึ่งจะทำให้เกิดปัญญารู้แจ้งตามความเป็นจริง หรือกล่าวอีกนัยหนึ่งก็คือ เกิดวิชา ซึ่งหมายถึงสภาพอันเป็นความรู้อันถูกต้อง เมื่อเกิดวิชา สิ่งต่าง ๆ ก็จะเป็นไปในทางสะอาด สว่าง สงบ ในที่สุดจะสามารถละกิเลสได้ตามผลแห่งการปฏิบัติ นั้น ๆ และเมื่อละกิเลสได้แล้ว จิตใจก็จะสะอาดบริสุทธิ์

อภิปรายผล

เมื่อพิจารณาหลักของโอวาทปาฏิโมกข์แล้ว สามารถเปรียบหลักของโอวาทปาฏิโมกข์ว่าเป็นการสอนเรื่อง “ความรัก” เพราะโอวาทปาฏิโมกข์ส่งเสริมให้มวลมนุษย์ตั้งมั่นในการทำความดี ละความชั่ว ไม่เบียดเบียนซึ่งกันและกัน นั่นก็คือ การที่พระองค์ทรงสอนให้ทุกคนมีความรักอันยิ่งใหญ่เป็นรักที่ไม่เห็นแก่ตัว สอนให้รู้จักรักและเมตตาต่อเพื่อนโลก โดยมีสาวกทั้ง 1,251 รูปที่มาารวมประชุมกันโดยมิได้นัดหมาย เป็นผู้นำพระธรรมคำสอนไปเผยแผ่ และความรักตามโอวาทปาฏิโมกข์ขององค์พระสัมมาสัมพุทธเจ้า เป็นความรักที่ไม่ได้จำกัดอยู่เฉพาะหมู่สาว แต่เป็นความรักสำหรับเพื่อนมนุษย์โดยทั่วไป ที่สำคัญคือการรู้จักรักตนเอง ด้วยการขัดเกลาจิตใจของตนเองให้ผ่องแผ้ว เพื่อที่จะได้เผยแผ่ความรัก เผยแผ่ธรรม ให้กับเพื่อนมนุษย์โดยทั่วไป พุทธศาสนิกชนที่ดีควรยึดถือหลักคำสอนที่ปรากฏในโอวาทปาฏิโมกข์นั้น เพื่อเป็นเทิดทูนบูชาพระมหากษัตริย์คุณ พระปัญญาธิคุณ และพระบริสุทธิคุณ ที่พระพุทธองค์ได้ทรงประกาศหลักโอวาทปาฏิโมกข์ เพื่อแสดงจุดยืนของพระพุทธศาสนา

และเป็นแนวทางปฏิบัติสำหรับพุทธบริษัท 4 ผู้ขอถึง พระพุทธ พระธรรม พระสงฆ์ว่าเป็น สรณะ สอดคล้องกับ พระมหาสุริยา อภิวิฑฺฒโน (มะสันเทียะ) (2563) ได้ศึกษาเรื่อง “การเผยแผ่ พระพุทธศาสนาตามหลักโอวาทปาติโมกข์ : หลักการ อุดมการณ์และวิธีการ” ผลการวิจัยพบว่า พระภิกษุเป็นผู้สืบทอดเผยแผ่พระพุทธศาสนา การเผยแผ่และการพัฒนาของพุทธศาสนามี ความสัมพันธ์กันอย่างใกล้ชิด รูปแบบเผยแผ่พุทธศาสนาที่มีมาช้านานจำต้องได้รับการปรับปรุงให้ สมบูรณ์ยิ่งขึ้นเป็นการสร้างกุศลเป็นการปฏิบัติตามคำสอนในพระพุทธศาสนา และต้องคำนึงถึง หลักการหรือจุดมุ่งหมายการเผยแผ่พระพุทธศาสนา ได้แก่ งดเว้นจากการทำบาปทางกาย วาจาและ ใจ ทำกุศลให้ถึงพร้อมสม่ำเสมอและมีจิตใจให้่องใสการรักษาไว้ซึ่งอุดมการณ์ทางพระพุทธศาสนาซึ่ง ยึดถือเป้าหมายอันดีงามสูงสุดของชาวพุทธและยังให้เกิดเป้าหมายสูงสุดของชีวิต พร้อมทั้งนำหลักคำ สอนมาเผยแผ่แก่ประชาชน ให้มีคุณธรรม มีความประพฤติที่ดีงาม และสามารถนำไปใช้เป็นหลักใน การดำรงชีวิตอย่างเป็นสุข ตลอดจนการสงเคราะห์ชุมชน ประชาชนให้มีความเข้มแข็ง สามารถนำ ประสบการณ์ที่ได้รับไปประยุกต์ใช้ได้อย่างมีประสิทธิภาพ

โอวาทปาฏิโมกข์ในสังคมไทยปัจจุบันวิถีชีวิตหรือทางดำเนินชีวิตของมนุษย์ในแต่ละ สังคมย่อมมีวิถีชีวิตที่แตกต่างกันไปตามกลุ่มของคนในแต่ละสังคม ความประพฤติก็เป็นเครื่องวัดความ เจริญก้าวหน้าของสังคมนั้น ๆ ได้เป็นอย่างดี ศิลในพระพุทธศาสนา เป็นหลักการประพฤติปฏิบัติเพื่อ ทำกายวาจาให้เรียบร้อยอบรมจิตใจให้เกิดความเยือกเย็นอำนวยการชีวิตให้ปลอดโปร่งเกิดความเกษม เป็นสิ่งที่เอื้ออำนวยแก่หน้าที่การงานทั้งหลาย ศิลจึงเป็นค่านิยมพื้นฐานทางสังคมเป็นเครื่องป้องกัน ความประพฤติที่ทุจริตทางกายและทางวาจา สอดคล้องกับอาณา สุตชาดา (2557) ได้ศึกษาเรื่อง “การศึกษาบุญกิริยาวัตถุ 3 ที่ปรากฏในพระเพณิบุญเดือนสี่: กรณีศึกษาตำบลนาคาย อำเภอสว่างแดนดิน จังหวัดอุบลราชธานี” จากการศึกษาพบว่า บุญกิริยาวัตถุ เป็นรากแก้วแห่งการทำดีในทาง พระพุทธศาสนา เป็นหลักการส่งเสริมในการทำคุณประโยชน์ที่ดี เพื่อพัฒนาคุณภาพของชีวิตให้เจริญ งงามทั้งปัจเจกบุคคล และผู้มีส่วนเกี่ยวข้อง ในคัมภีร์ทางพระพุทธศาสนาได้แบ่งประเภทของบุญ กิริยาวัตถุเป็น 3 คือ 1) ทานมัย คือบุญสำเร็จด้วยการบริจาคทาน 2) ศีลมัย คือบุญสำเร็จด้วยการ รักษาศีล และ 3) ภาวนามัย คือบุญสำเร็จด้วยการเจริญภาวนา ซึ่งบุญกิริยาวัตถุ 3 นี้ มีคุณลักษณะ และอานิสงส์แตกต่างกัน ไปตามแต่ละระดับชั้น เช่น ศีลย่อมได้อานิสงส์มากกว่าการให้ทาน ส่วนภาวนา ย่อมได้อานิสงส์ยิ่งกว่าการรักษาศีล

ข้อเสนอแนะ

ผู้วิจัยมีข้อเสนอแนะว่าควรมีการศึกษาค้นคว้าวิเคราะห์หลักโอวาทปาฏิโมกข์ เพื่อให้เกิดเป็นข้อมูลทางวิชาการมากขึ้น นำไปแก้ปัญหาเหล่านี้ คือ ด้านนโยบายนำมาวางแผนในการปกครองบ้านเมือง ในองค์กร หรือการพัฒนาสังคม และมีการวิเคราะห์หลักโอวาทปาฏิโมกข์ เพื่อเป็นแผนแม่บทในการปกครองประเทศ องค์กร รัฐวิสาหกิจ การแก้ไขปัญหาคอร์รัปชันของระดับประเทศและสังคมโลก ด้านการปฏิบัติควรนำหลักโอวาทปาฏิโมกข์ ไปสอดแทรกในบทเรียนให้นักเรียน นักศึกษานิสิต พุทธบริษัท ประพฤติปฏิบัติเห็นเป็นรูปธรรม และนำมาประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวัน เพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิตของคนในสังคม

References

- พระธรรมปิฎก (ป.อ. ปยุตฺโต). 2546. *พจนานุกรมพุทธศาสน์ ฉบับประมวลศัพท์*. พิมพ์ครั้งที่ 11. กรุงเทพมหานคร: บริษัทเอส. อาร์. พรินติ้งแมส โปรดักส์ จำกัด. หน้า81.
- พระมหาสุริยา อภิวิฑูโน (มะสันเทียะ). 2563. *การเผยแผ่พระพุทธศาสนาตามหลักโอวาทปาติโมกข์ : หลักการ อุดมการณ์และวิธีการ*. บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. 2532. *อรรถกถาภาษาบาลี ฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย*. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- _____. 2535. *พระไตรปิฎกภาษาบาลี ฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย* 2511. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- _____. 2539. *ฎีกาภาษาบาลี ฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย*. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- _____. 2539. *ปกรณ์วิเสสภาษาบาลี ฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย*. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์วิญญาน.
- _____. 2539. *พระไตรปิฎกภาษาไทย ฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย*. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

รายงานสืบจากการประชุมวิชาการระดับชาติ ครั้งที่ 8 และระดับนานาชาติ ครั้งที่ 1 เรื่อง “พระพุทธศาสนา กับ แนวโน้มโลกยุคใหม่ : วิถีครู
บาศรีวิชัยสู่อารยธรรมร่วมสมัย” “Buddhism and New Global Trends : The Footprint of Khruba Sriwichai Towards
Contemporary Civilization”

อาณา สุตชาดา. 2557. การศึกษาบุญกิริยาวัตถุ 3 ที่ปรากฏในประเพณีบุญเดือนสี่: กรณีศึกษา
ตำบลนาคาย อำเภอดงหลวง จังหวัดอุบลราชธานี. บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัย
มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

รายงานสืบจากการประชุมวิชาการระดับชาติ ครั้งที่ 8 และระดับนานาชาติ ครั้งที่ 1 เรื่อง “พระพุทธศาสนา กับ แนวโน้มโลกยุคใหม่ : วิถีครู
บาศรีวิชัยสู่อารยธรรมร่วมสมัย” “Buddhism and New Global Trends : The Footprint of Khruba Sriwichai Towards
Contemporary Civilization”

รายงานสืบจากการประชุมวิชาการระดับชาติ ครั้งที่ 8 และระดับนานาชาติ ครั้งที่ 1 เรื่อง “พระพุทธศาสนา กับ แนวโน้มโลกยุคใหม่ : วิถีครู
บาศรีวิชัยสู่อารยธรรมร่วมสมัย” “Buddhism and New Global Trends : The Footprint of Khruba Sriwichai Towards
Contemporary Civilization”